

OPPIA IKÄ KAIKKI! IKÄÄNTYVÄN AIKUISEN OPPIMISEN TUKEMINEN

Susanna Paloniemi
KT, Yliopistotutkija
Kasvatustieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto
susanna.paloniemi@jyu.fi

Lähtökohtia 1: Oppimisesta

- Oppiminen ≠ opiskelu
- Oppiminen on sosiaalista – tapahtuu aina suhteessa johonkin ja/tai joihinkin toisiin
- Oppiminen on tietoa, taitoa, tahtoa ja tunnetta
- Vastuu oppimisesta on oppijalla
- Mahdollisuus tukea oppimista on toisilla
- Merkitykselliset asiat opitaan (muistetaan) – merkityksettömät unohdetaan

-> Oppimisen ohjaamisen haasteet ja mahdollisuudet

Oppimisen pituus ja leveys

Oppimisen areenat:

- Koulutus, perhe, työ
- Mediat, tietokoneet, vapaa-aika, ihmissuhteet
- Arkinen ja järjestetty

Elämäntavan ja
identiteetin
työstämisen areenoita

**Merkittäviä
oppimiskokemuksia
ovat sellaiset
oppimiskokemukset, jotka
ohjaavat yksilön
elämäntapaa ja/tai
muuttavat tai vahvistavat
hänen identiteettiään.**

Oppimisessa läsnä ovat ...

MENNYT

- Aiempi tieto ja osaaminen
- Kokemus oppimisesta ja opitun mahdollisuuksista

NYKYISYYS

- Tavoitteet, tahto ja tunteet
- Merkityksellisyys, sovellettavuus, motivaatio
- Mahdollisuus ja mahdollistaminen
- Itseohjautuvuus, vapaaehtoisuus ja kriittinen ote

TULEVA

- Sovellettavuus, hyödyllisyys ja merkityksellisyys

Miltä oppiminen Sinusta tuntuu?

PEOPLE

ABC

Tunteet oppimisessa

- Oppimisessa aina tunteet mukana
- Tunteet energisoivat, informoivat vaarasta ja/tai lähestymisen mahdollisuudesta
- Myönteiset (ilo, levollisuus) ja kielteiset (pelko, levottomuus) tunteet tarttuvat
- Tunteet tuntuvat ja näkyvät kehossa

Tunteet oppimisessa

- Tunteiden ilmaisussa huomattavia kulttuurisia ja yksilöllisiä eroja
- Tieto ja tunne yhdessä johtaa parhaimpaan oppimiseen
- Tunnetila vaikuttaa oppimiseen enemmän kuin käytetty opetusmenetelmä

Erilaiset tunteet oppimisessa

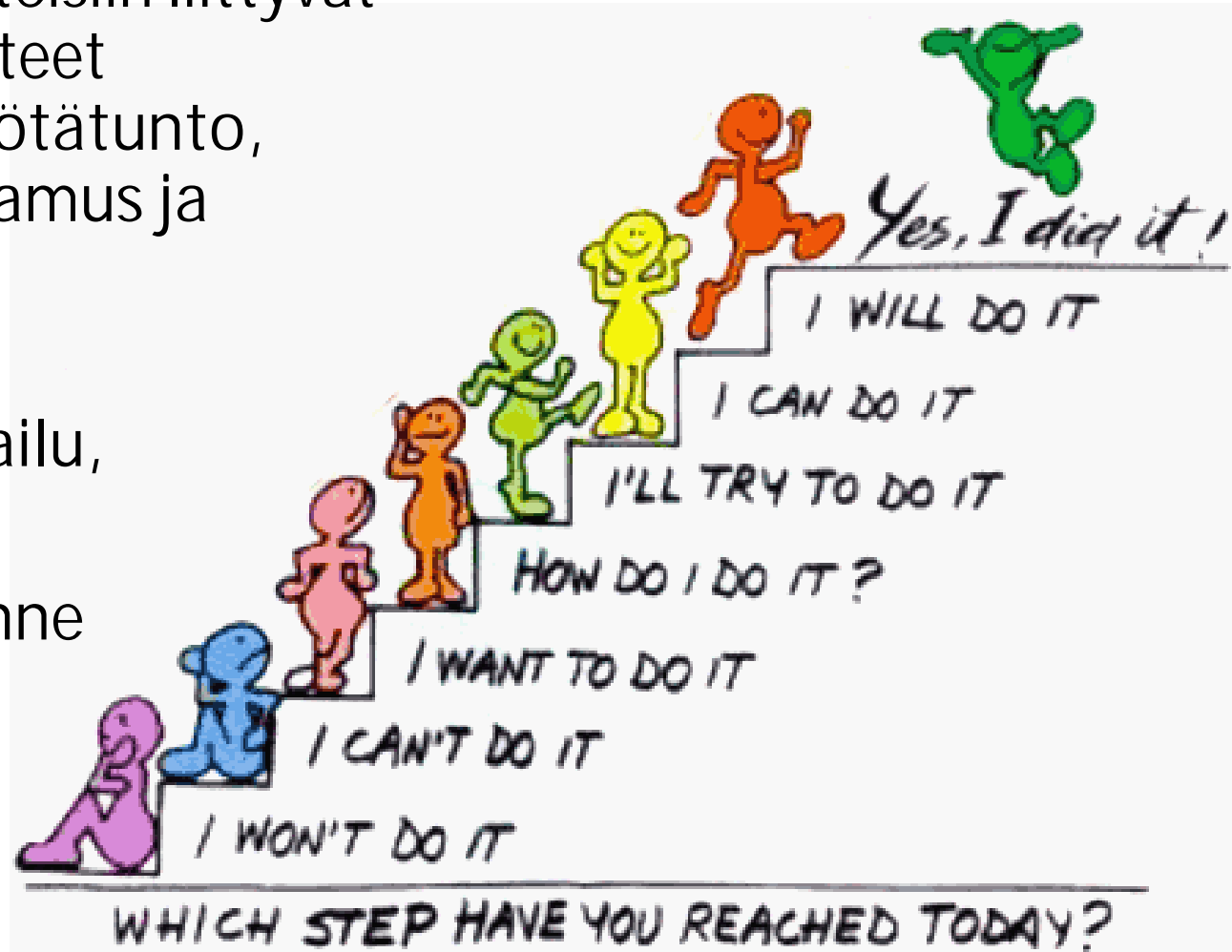
- Oppimista edistävät ilo, toivo, innostus, tyytyväisyys
- Uteliaisuuden voima, hämmennys syventäjänä, hämmästyks ajatusten järjestäjänä

Erilaiset tunteet oppimisessa

Sosiaalisiin suhteisiin liittyvät myönteiset tunteet lähentävät: Myötätunto, empatia, luottamus ja rakkaus

Kiitollisuus, ihailu, ylpeys, itsensä ylittämisen tunne
Onnellisuuden lähteinä

Erilaiset tunteet oppimisessa

Pelko, turhautuminen, ahdistus, viha, kyllästyminen, kiinnostuksen puute tukahduttaa oppimista

Itseen liittyvät tunteet: häpeä, ylpeys, syyllisyys

Ajattelua kapeuttaa
eniten pelko
yhdistyneenä ahdistukseen

Lähtökohtia 2: Vanhenemisesta

- Oppiminen ei ole iästä kiinni
- Vanheneminen $\neq$ vanhat ihmiset
- Ikääntyminen $\neq$ iäkkäät ihmiset
- Aikuisen oppimisen lainalaisuudet pätevät iästä riippumatta, mutta
- Oppiminen iäkkäänä on erilaista kuin nuorempana
  - Ikääntymismuutosten huomiointi
  - Sukupolvien opit ja kokemukset

-> Oppimisen ohjaamisen haasteet ja mahdollisuudet

Aivotutkimus(kin) todistaa: Oppia ikä kaikki!

Päätelyvaihe Ihminen laittaa kaiken tiedollisen kapasiteettinsa peliin ja yrittää päättelyn avulla oivaltaa, kuinka uusi asia tehdään.

Kokeiluvaihe Ihminen kerää oivalluksia yritysten ja erehdysten kautta. Niiden avulla uudet toimintamallit alkavat tarttua aivoihin.

Lepovaihe Nukkuessa aivot järjestävät uudet opitut asiat yhteistyöhön vanhojen kaavojen kanssa.

Automatisoitumisen vaihe Kun ihminen on sisäistänyt uuden taidon, tekemisestä tulee tiedostamatonta. Uutta taitoa ei tarvitse enää ajatella, vaan ihminen voi tehdä samalla muitakin asioita.

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/10/19/nailla-vinkeilla-oppiminen-helpottuu>

Ikääntyminen ja oppiminen

Ikääntymiseen liittyvät muutokset

- Aistitoimintojen muutokset
- Kognitiivisten toimintojen muutokset

Sukupolvikohtaiset tekijät

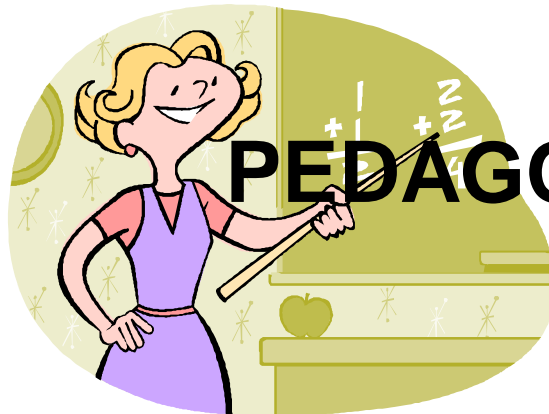
- Koulutus- ja oppimishistorian tuomat haasteet

Ohjaajan oman osaamisen haasteet

- Osaaminen, herkkyys, tieto, taito ja motivaatio

IKÄÄNTYMINEN

PEDAGOGIIKKA

Aikuisen oppimisen tukeminen

Oppiminen on sosiaalinen prosessi, jossa päävastuu oppimisesta on oppijalla

-> Ohjauksella mahdollistetaan oppiminen ja edesautetaan sitä

Uuden oppiminen on erilaista kuin aiemmin opitun syventäminen

-> Ohjauksen on oltava erilaista opitun sisällön ja tilanteen mukaisesti

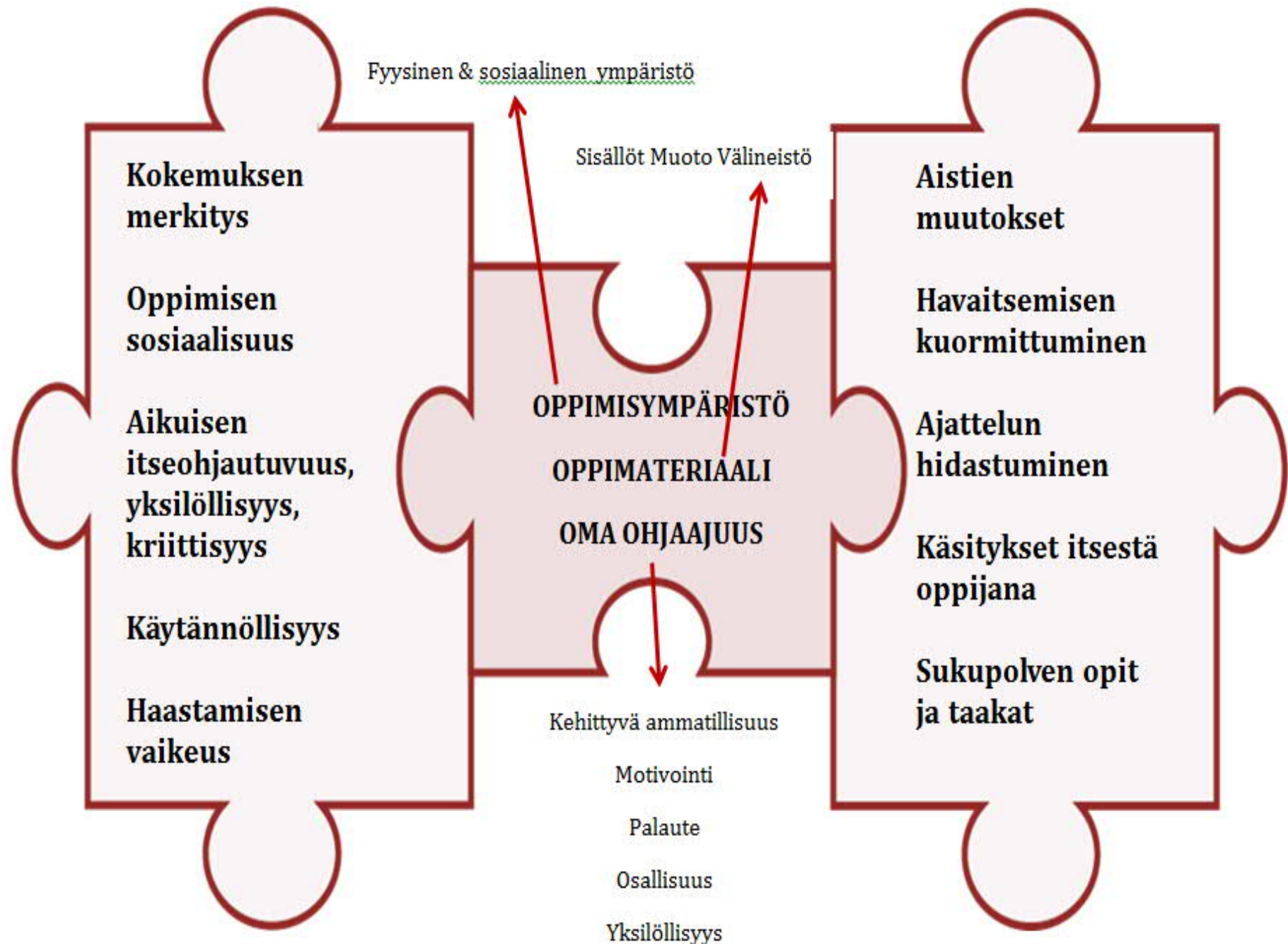

Oppiminen yksilötasolla muuttuu hitaammin kuin ympäröivä yhteiskunta olettaa

-> Ohjausta tarvitaan oppimaan oppimisessa

Ymmärtääksemme yksilöiden motiiveja oppia on otettava huomioon elämänkulun yhteiset (=sukupolvikohtaiset) ja yksilölliset tekijät

-> Ohjauksen yksilöllisyys ja osallistujien historian ymmärtäminen (esim. koulutussukupolvinäkökulma)

Ohjauksessa huomioitava

Oppimisympäristöön liittyvät seikat

- Tilan ja ajankäyttö, välineistö, ilmapiiri
- Sosiaalisen oppimisympäristön luominen

Oppimateriaaliin ja sisältöihin liittyvät seikat

- Tarkoituksenmukaisuus, tuottaminen, tuttuus
- Motivointi, merkityksellisyys

Ohjaajan toiminnan rauhallisuus ja selkeys

- Asian hallinta ja suunnitelmallisuus, loogisuus
- Tilannetaju, herkkyys, avoimuus, kehittäminen

Oppiminen helpottuu, kun...

Oppimistilanne on

- Hyvin suunniteltu, selkeä ja jaksotettu
- Tuttu ja oppimisen iloa tukeva
- Ilmapiihirtään avoin ja kannustava, rauhallinen ja (myös tunteet) salliva

Välineistö on

- Tuttua, selkeää ja helppokäyttöistä
- Visuaalista, itse tuotettua ja kiinnostavaa
- Muistamista ja ymmärtämistä tukevaa

Aikuispedagogiikan hyvä käytäntö

- Opettaja oppijoiden aktiivisen osallistumisen tukijana ja ohjaajana
- Aiemmat tiedot ja kokemukset ymmärtävän ja ongelmakeskeisen oppimisen perustana
- Sosiaalinen vuorovaikutus opitun ulkoistamisen ja uuden oivalluksen mahdollistajana
- Jatkuva kehitys ja opettajan oma prosessi

Ohjausta, jossa huomioidaan...

1. Tehtävään motivoituminen ja tunteet
2. Mahdollistetaan kokemuksellinen oppiminen
3. Tehtävien sisällöllinen kiinnostavuus
4. Tehtävän rakenne ja oppimisen loogisuus
5. Materiaalin organisointi ja esittäminen
6. Osallistujien aktiivinen osallistuminen
7. Nopea palaute tehtävästä ja prosessista
8. Osallistujien oppimishistoria ja oppimiskokemukset

Miten tuen toisen oppimista?

- Innosta, kannusta ja rohkaise
- Anna nopeasti palautetta
- Tue osallistumista ja vuorovaikutusta -> kokemuksellinen (tekemällä) oppiminen
- Arvosta oppimisen erilaisuutta
- Opi itse lisää ja kehitä omaa toimintaasi
- Ole selkeä siinä minkä osaat – selvitä yhdessä se, mitä ette osaa

Muista: tunteet tarttuvat hyvässä ja pahassa

Kohtaa (ikääntynyt) oppija

- Toisena ihmisenä
- Rauhallisesti ja ajan kanssa
- Aiempaa tietoa ja kokemusta omaavana
- Uuden asian äärellä uteliaana olevana
- Omana itsenäsi – itsesi tuntien
- Yksilöllisesti ja tutustuen – älä oletta
- Tukijana, auttajana, opastajana
- Avoimena omalle oppimisellesi ja kasvullesi ohjaajana

TAKE MY HAND

and we'll go

TOGETHER